

2000

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

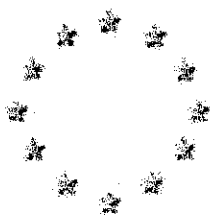
**European Charter
for Regional
or Minority Languages**

**Charte européenne
des langues régionales
ou minoritaires**

Strasbourg, 5.11.92

**WELSH VERSION
UNOFFICIAL TRANSLATION**

CYNGOR EWROP

**Siartr Ewrop ar gyfer
Ieithoedd Rhanbarthol
neu Leiafrifol**

Strasbwrg, 5.xi.1992

Cyfres Cytundebau Ewrop / 148

Cyhoeddwyd yn Gymraeg gan Bwyllgor Cymru, Biwro Ewropeaidd yr Ieithoedd Llai, 1998.

Rhagarweiniad

Mae aelod Wladwriaethau Cyngor Ewrop, llofnodwyr y ddogfen hon,

Gan ystyried mai nod Cyngor Ewrop yw cyflawni mwy o undod rhwng ei aelodau, yn enwedig ar gyfer diogelu a sylweddoli'r delfrydau a'r egwyddorion sy'n dreftadaeth gyffredin iddynt;

Gan ystyried bod gwarchod ieithoedd rhanbarthol hanesyddol neu leiafrifol Ewrop, y mae rhai ohonynt mewn perygl o gael eu difodi ymhen amser, yn cyfrannu at gynnal a datblygu cyfoeth a thraddodiadau diwylliannol Ewrop;

Gan ystyried bod yr hawl i ddefnyddio iaith ranbarthol neu leiafrifol mewn bywyd cyhoeddus a phreifat yn hawl ddiymwad sy'n cydymffurfio â'r egwyddorion a ymgorfforir yng Nghyfarnod Rhyngwladol y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Sifil a Gwleidyddol, ac yn ôl ysbryd y Confensiwn ar gyfer Gwarchod Hawliau Dynol a Rhyddid Sylfaenol Cyngor Ewrop;

Gan gofio'r gwaith a gyflawnwyd yn y CSCE ac yn enwedig yng Ngweithred Olaf Helsinki yn 1975 a dogfen Cyfarfod Copenhagen yn 1990;

Gan bwysleisio gwerth rhyngddiwylliannedd ac amlieithrwydd a chan ystyried na ddylai gwarchod a hybu ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol fod er afles i'r ieithoedd swyddogol nac i'r angen am eu dysgu;

Gan sylweddoli bod gwarchod a hyrwyddo ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol mewn gwahanol wledydd a rhanbarthau yn Ewrop yn gyfraniad pwysig at adeiladu Ewrop wedi ei seilio ar egwyddorion democratiaeth ac amrywiaeth diwylliannol o fewn fframwaith sofraniaeth genedlaethol a chyfanrwydd tiriogaethol;

Gan gymryd i ystyriaeth yr amgylchiadau penodol a'r traddodiadau hanesyddol yng ngwahanol ranbarthau'r Gwladwriaethau Ewropeaidd,

Wedi cytuno fel a ganlyn:

Rhan I Darpariaethau Cyffredinol

Erthygl 1 - Diffiniadau

At ddibenion y Siatr hon:

- a. ystyr "**ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol**" yw ieithoedd sydd
 - i. yn draddodiadol yn cael eu defnyddio o fewn tiriogaeth benodol mewn Gwladwriaeth gan aelodau cenhedlig o'r Wladwriaeth honno sy'n ffurfio grŵp llai o ran nifer na gweddill poblogaeth y Wladwriaeth; ac
 - ii. yn wahanol i iaith (ieithoedd) swyddogol y Wladwriaeth honno; nid yw'n cynnwys na thafodieithoedd o iaith (ieithoedd) swyddogol y Wladwriaeth nac iaith mudwyr;
- b. ystyr "**tiriogaeth lle defnyddir iaith ranbarthol neu leiafrifol**" yw'r ardal ddaearyddol lle mae'r iaith dan sylw yn gyfrwng mynegiant i nifer o bobl a hynny'n cyfiawnhau mabwysiadu y amryw fesurau i warchod a hyrwyddo y darperir ar eu cyfer yn y Siatr hon;
- c. ystyr "**ieithoedd annhiriogaethol**" yw ieithoedd a ddefnyddir gan aelodau cenhedlig o'r Wladwriaeth sy'n wahanol i'r iaith neu'r ieithoedd a ddefnyddir gan weddill poblogaeth y Wladwriaeth ond na ellir eu huniaethu ag ardal arbennig yn y Wladwriaeth er eu bod yn cael eu defnyddio'n draddodiadol yn nhiriogaeth y Wladwriaeth.

Erthygl 2 - Ymrwymadau

1. Mae pob Cyfranogydd yn ymrwymo i gymhwyso darpariaethau Rhan II i bob iaith ranbarthol neu leiafrifol a siaredir o fewn ei diriogaeth ac sy'n unol â'r diffiniad yn Erthygl 1.
2. O ran pob iaith a bennwyd adeg cadarnhau, derbyn neu gymeradwyo, yn unol ag Erthygl 3, mae pob Cyfranogydd yn ymrwymo i weithredu lleiafswm o dri deg a phum paragraff neu is-baragraff wedi eu dewis o blith darpariaethau Rhan III y Siartr, yn cynnwys o leiaf dri a ddewiswyd o bob un o Erthyglau 8 a 12 ac un o bob un o Erthyglau 9,10,11, a 13.

Erthygl 3 - Trefniadau ymarferol

1. Bydd pob Gwladwriaeth sydd yn cytuno yn pennu pob iaith ranbarthol neu leiafrifol, neu iaith swyddogol a ddefnyddir yn llai eang yn yr holl neu yn rhan o'i diriogaeth, ac y bydd y paragraffau a ddewiswyd yn unol ag Erthygl 2, paragraff 2, yn berthnasol iddynt, yn ei offeryn cadarnhau, derbyn neu gymeradwyo, .
2. Gall unrhyw Gyfranogydd, unrhyw adeg yn ddiweddarach, hysbysu'r Ysgrifennydd Cyffredinol ei fod yn derbyn y rhwymedigaethau a fydd yn codi o'r darpariaethau mewn unrhyw baragraff arall yn y Siartr na phennwyd eisoes yn ei offeryn cadarnhau, derbyn neu gymeradwyo, neu ei fod am gynnwys, yn unol â pharagraff 1 o'r erthygl bresennol, ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol eraill, neu ieithoedd swyddogol eraill a ddefnyddir yn llai eang ar y cyfan neu ar ran o'i diriogaeth.
3. Ystyrir bod yr ymrwymadau y cyfeiriwyd atynt yn y paragraff blaenorol yn ffurfio rhan annatod o'r cadarnhau, y derbyn neu'r cymeradwyo a byddant yn cael yr un effaith o ddyddiad eu hysbysu.

Erthygl 4 - Trefnau gwarchod sydd eisoes yn bodoli

1. Ni fydd unrhyw beth yn y Siartr hon yn cael ei ddehongli i fod yn cyfyngu ar nac yn tynnu oddi ar unrhyw un o'r hawliau a warentir gan Gonfensiwn Ewrop ar Hawliau Dynol.
2. Ni fydd darpariaethau'r Siartr hon yn effeithio ar unrhyw ddarpariaethau mwy ffafriol ynghylch statws ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol, nac ar drefn gyfreithiol pobl sy'n perthyn i leiafrifoedd a all fod yn bodoli mewn Cyfranogydd neu y gwneir darpariaethau ar eu cyfer gan gytundebau rhyngwladol dwyochrog neu amlochrog perthnasol.

Erthygl 5 - Rhwymedigaethau sy'n bodoli eisoes

Ni ellir dehongli unrhyw beth yn y Siartr hon i fod yn awgrymu unrhyw hawl i ymwneud ag unrhyw weithgaredd nac i berfformio unrhyw weithred fydd yn groes i ddibenion Siartr y Cenhedloedd Unedig neu rwymedigaethau eraill o dan gyfraith ryngwladol, yn cynnwys egwyddor sofraniaeth a chyfanrwydd tiriogaethol Gwladwriaethau.

Erthygl 6 - Gwybodaeth

Mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo i sicrhau bod yr awdurdodau, y sefydliadau a'r bobl berthnasol yn cael gwybod am yr hawliau a'r dyletswyddau a sefydlir gan y Siartr hon.

Rhan II

Nodau ac egwyddorion yr anelir atynt yn unol ag Erthygl 2, par 1

Erthygl 7 - Nodau ac egwyddorion

1. O ran ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol, o fewn tiriogaethau lle mae ieithoedd o'r fath yn cael eu defnyddio ac yn unol â sefyllfa pob iaith, bydd y Cyfranogwyr yn seilio eu polisiau, eu deddfwriaeth a'u hymarfer ar y nodau a'r egwyddorion a ganlyn:
 - a cydnabod yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol yn fynegiant o gyfoeth diwylliannol;
 - b parchu ardal ddaearyddol pob iaith ranbarthol neu leiafrifol er mwyn sicrhau na fydd rhaniadau gweinyddol cyfredol na newydd yn rhwystr rhag hyrwyddo'r iaith ranbarthol neu leiafrifol dan sylw
 - c yr angen am weithredu penderfynol i hyrwyddo ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol er mwyn eu diogelu:
 - ch hwyluso a/neu annog defnyddio ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol, ar lafar ac yn ysgrifenedig, mewn bywyd preifat a chyhoeddus;
 - d cynnal a datblygu cysylltiadau, yn y meysydd yr ymdrinnir â hwynt yn y Siatr hon, rhwng grwpiau sy'n defnyddio iaith ranbarthol neu leiafrifol a grwpiau eraill yn y Wladwriaeth sy'n defnyddio iaith yr un fath yn union neu'n debyg, yn ogystal â sefydlu cysylltiadau diwylliannol gyda grwpiau eraill yn y Wladwriaeth sy'n defnyddio ieithoedd gwahanol;
 - dd darparu ffurflenni addas a ffyrdd o ddysgu ac astudio ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol ar bob lefel addas;
 - e darparu cyfleusterau i alluogi'r rhai nad ydynt yn siarad iaith ranbarthol neu leiafrifol sy'n byw yn yr ardal lle mae'n cael ei defnyddio i'w dysgu os mynnant;
 - f hyrwyddo astudio ac ymchwil i ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol mewn prifysgolion neu sefydliadau cydradd;
 - ff hyrwyddo mathau priodol o gyfnewid rhwng cenhedloedd, yn y meysydd y mae'r Siatr hon yn ymdrin â hwynt, ar gyfer ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol a ddefnyddir yn yr un ffurf yn union neu yn debyg mewn dwy Wladwriaeth neu ragor.
2. Mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo i ddileu, os nad ydynt eisoes wedi gwneud hynny, unrhyw wahaniaethu anghyfiawn, all-gau, cyfyngu neu ffafrio mewn perthynas â defnyddio iaith ranbarthol neu leiafrifol ac a fwriadwyd i annog pobl i beidio neu i beryglu ei chynnal neu ei datblygu. Nid ystyrir bod mabwysiadu mesurau arbennig o blaid ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol sydd wedi eu hanelu at hyrwyddo cydraddoldeb rhwng defnyddwyr yr ieithoedd hynny a gweddill y boblogaeth neu sydd yn cymryd ystyriaeth ddyledus o'u hamgylchiadau penodol, yn weithred o ddisgrimineiddio yn erbyn defnyddwyr ieithoedd mwy eang eu defnydd.
3. Mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo i hyrwyddo, drwy fesurau priodol, cyd-ddealltwriaeth rhwng pob grŵp ieithyddol yn y wlad ac yn enwedig cynnwys parch, dealltwriaeth a goddefgarwch tuag at ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol ymhlith nodau addysg a hyfforddiant a ddarperir yn eu gwledydd ac annog y cyfryngau torfol i anelu at yr un nod.
4. Wrth benderfynu ar eu polisi o ran ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol, bydd y Cyfranogwyr yn cymryd i ystyriaeth yr anghenion a'r dyheadau a fynegir gan y grwpiau sy'n defnyddio ieithoedd o'r fath. Fe'u hanogir i sefydlu cyrff, os oes angen, ar gyfer cynghori'r awdurdodau ar bob mater yn ymwneud â ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol.
5. Mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo i gymhwyso, *mutatis mutandis*, yr egwyddorion a restrir ym mharagraff 1 - 4 uchod i ieithoedd anhiriogaethol. Fodd bynnag, o ran yr ieithoedd hynny, bydd natur ac ystod y mesurau a gymerir i weithredu'r Siatr hon yn cael eu penderfynu mewn modd hyblyg gan

gofio anghenion a dyheadau, a pharchu traddodiadau a phriodoleddau, y grwpiau sy'n defnyddio'r ieithoedd dan sylw.

Rhan III

Mesurau i hyrwyddo defnyddio ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol mewn bywyd cyhoeddus yn unol â'r ymrwymadau a wnaethpwyd yn Erthygl 2, paragraff 2

Erthygl 8 - Addysg

1. O ran addysg, mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo, o fewn y diriogaeth lle mae ieithoedd o'r fath yn cael eu defnyddio, yn unol â sefyllfa pob un o'r ieithoedd hynny, a heb ragfarnu yn erbyn dysgu iaith (ieithoedd) swyddogol y Wladwriaeth:
 - a
 - i i sicrhau bod addysg cyn-ysgol yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol perthnasol ar gael; neu
 - ii i sicrhau bod rhan sylweddol o addysg gyn-ysgol ar gael yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol perthnasol; neu
 - iii i gymhwyso un o'r mesurau a ddarperir dan i a ii uchod o leiaf i'r disgyblion y mae eu teuluoedd yn gofyn am hynny ac yr ystyrir bod eu niferoedd yn ddigonol; neu
 - iv os nad oes pwerau uniongyrchol gan yr awdurdodau cyhoeddus ym maes addysg gyn-ysgol, i ffafrio a/neu annog cymhwyso'r mesurau y cyfeirir atynt dan i - iii uchod;
 - b
 - i i sicrhau bod addysg gynradd yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol perthnasol ar gael; neu
 - ii i sicrhau bod rhan sylweddol o addysg gynradd ar gael yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol perthnasol; neu
 - iii i ddarparu, o fewn addysg gynradd, ar gyfer dysgu'r ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol perthnasol fel rhan annatod o'r cwricwlwm; neu
 - iv i gymhwyso un o'r mesurau y darperir ar eu cyfer o dan i - iii uchod o leiaf i'r disgyblion hynny y mae eu teuluoedd wedi gofyn amdano ac yr ystyrir eu nifer yn ddigonol;
 - c
 - i i sicrhau bod addysg uwchradd ar gael yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol perthnasol; neu
 - ii i sicrhau bod rhan sylweddol o addysg uwchradd ar gael yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol perthnasol; neu
 - iii i ddarparu, o fewn addysg uwchradd, ar gyfer dysgu'r ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol perthnasol fel rhan annatod o'r cwricwlwm; neu
 - iv i gymhwyso un o'r mesurau y darperir ar eu cyfer yn i - iii uchod o leiaf i'r disgyblion hynny sydd, neu, lle bo'n briodol y mae eu teuluoedd yn dymuno hynny mewn niferoedd a ystyrir yn ddigonol;
 - ch
 - i i sicrhau bod addysg dechnegol a galwedigaethol ar gael yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol perthnasol; neu

ii i sicrhau bod rhan sylweddol o addysg dechnegol a galwedigaethol ar gael yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol perthnasol; neu

iii i ddarparu, o fewn addysg dechnegol a galwedigaethol, ar gyfer dysgu'r ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol perthnasol fel rhan annatod o'r cwricwlwm; neu

iv i gymhwyso un o'r mesurau y darperir ar eu cyfer dan i - iii uchod o leiaf i'r disgyblion hynny sydd, neu, lle bo'n briodol, y mae eu teuluoedd yn dymuno hynny, mewn niferoedd digonol;

d

i i sicrhau bod addysg brifysgol neu addysg uwch arall ar gael yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol perthnasol; neu

ii i ddarparu cyfleusterau ar gyfer astudio'r ieithoedd hynny fel pynciau prifysgol ac addysg uwch; neu

iii os na ellir cymhwyso is-baragraffau i a ii oherwydd swyddogaeth y Wladwriaeth mewn perthynas â sefydliadau addysg uwch, i annog a/neu ganiatáu i addysg prifysgol neu ffurfiau eraill ar addysg uwch gael eu darparu mewn ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol neu i gyfleusterau gael eu darparu ar gyfer astudio'r ieithoedd yma fel pynciau prifysgol neu addysg uwch;

dd

i i drefnu darparu cyrsiau addysg i oedolion a pharhaus sy'n cael eu dysgu'n gyfan gwbl neu'n rhannol yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol; neu

ii i gynnig ieithoedd o'r fath yn bynciau addysg oedolion neu barhaus; neu

iii os nad oes pwerau uniongyrchol gan yr awdurdodau cyhoeddus ym maes addysg oedolion, i ffafrio a/neu annog bod ieithoedd o'r fath yn cael eu cynnig fel pynciau addysg oedolion a pharhaus.

e i wneud trefniadau i sicrhau dysgu'r hanes a'r diwylliant sy'n cael eu hadlewyrchu yn yr iaith ranbarthol neu leiafrifol;

f i ddarparu hyfforddiant sylfaenol a phellach ar gyfer athrawon y mae eu hangen i weithredu'r paragraffau hynny yn a - dd a dderbyniwyd gan y Cyfranogydd;

ff i sefydlu corff neu gyrff arolygol i fod yn gyfrifol am fonitro'r mesurau a gymerir a'r cynnydd a gyflawnir o ran sefydlu neu ddatblygu ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol ac am lunio adroddiadau cyfnodol o'u darganfyddiadau, a fydd yn cael eu gwneud yn gyhoeddus.

2. O ran addysg ac o ran y tiriogaethau heblaw'r rhai lle defnyddir yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol yn draddodiadol, mae'r Cyfranogwyr yn ymrwmo, os yw nifer defnyddwyr iaith ranbarthol neu leiafrifol yn cyfiawnhau hynny, i ganiatáu neu ddarparu dysgu drwy neu yn yr iaith ranbarthol neu leiafrifol ar bob cyfnod priodol mewn addysg.

Erthygl 9 - Awdurdodau barnwrol

1. Mae'r Cyfranogwyr yn ymrwmo, o ran yr ardaloedd barnwrol hynny lle mae nifer y preswylwyr sy'n defnyddio'r ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol yn cyfiawnhau'r mesurau a benodir isod, yn unol â sefyllfa pob un o'r ieithoedd hynny ac ar yr amod nad yw defnyddio'r cyfleusterau a gynigir gan y paragraff presennol yn cael ei ystyried gan y barnwr i fod yn rhwystro iawn-weinyddiad y gyfraith:

a mewn achosion troseddol:

i i ddarparu ar gyfer i'r llysoedd, ar gais un o'r cyfranogwyr, gynnal y gweithgareddau yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol; a/neu
ii i warantu'r hawl i'r diffynnydd ddefnyddio ei h/iaith ranbarthol neu leiafrifol; a/neu

iii i ddarparu na fydd ceisiadau a thystiolaeth, naill ai'n ysgrifenedig neu ar lafar, yn cael eu hystyried yn annerbyniol yn unig am eu bod wedi eu llunio mewn iaith ranbarthol neu leiafrifol; a/neu

iv i gynhyrchu, ar gais, ddogfennau yn gysylltiedig â'r gweithrediadau cyfreithiol yn yr iaith ranbarthol neu leiafrifol berthnasol, os oes angen drwy ddefnyddio cyfieithwyr llafar neu ysgrifenedig heb achosi unrhyw gost ychwanegol i'r personau dan sylw;

b mewn achosion sifil:

i i ddarparu bod y llysoedd, ar gais un o'r cyfranogwyr, yn cynnal y gweithgareddau yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol; a/neu

ii i ganiatáu, pryd bynnag y bydd angen i ymgyfreithiwr ymddangos yn bersonol mewn llys, y gall ef neu hi ddefnyddio ei h/iaith ranbarthol neu leiafrifol heb greu rhagor o gost drwy wneud hynny; a/neu

iii i ganiatáu i ddogfennau a thystiolaeth gael eu cynhyrchu yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol, os bydd angen drwy ddefnyddio cyfieithwyr ar lafar neu'n ysgrifenedig;

c mewn achosion gerbron llys yn ymwneud â materion gweinyddol:

i i ddarparu bod y llysoedd, ar gais un o'r cyfranogwyr, yn cynnal y gweithrediadau yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol; a/ neu

ii i ganiatáu, pryd bynnag y bydd rhaid i ymgyfreithiwr ymddangos yn bersonol gerbron llys, y gall ef neu hi ddefnyddio'i h/iaith ranbarthol neu leiafrifol heb greu rhagor o gost drwy wneud hynny; a/neu

iii i ganiatáu i ddogfennau a thystiolaeth gael eu cynhyrchu yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol, os oes angen drwy ddefnyddio cyfieithwyr llafar ac ysgrifenedig;

ch i gymryd camau i sicrhau na fydd cymhwysu is-baragraffau i a ii ym mharagraffau b ac c uchod nac unrhyw ddefnydd angenrheidiol o gyfieithwyr llafar ac ysgrifenedig yn golygu rhagor o gostau i'r bobl berthnasol.

2. Mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo

a i beidio â gwadu dilysrwydd ddogfennau cyfreithiol a luniwyd o fewn y Wladwriaeth yn unig am eu bod wedi eu hysgrifennu mewn iaith ranbarthol neu leiafrifol; neu

b i beidio â gwadu dilysrwydd, megis rhwng y cyfranogwyr, ddogfennau cyfreithiol a luniwyd o fewn y wlad yn unig am eu bod wedi eu hysgrifennu mewn iaith ranbarthol neu leiafrifol, ac i ddarparu y gellir eu defnyddio yn erbyn trydydd cyfranogydd y maent o ddiddordeb iddo/iddi, ond nad yw yn defnyddio un o'r ieithoedd hynny, ar yr amod bod cynnwys y ddogfen yn cael ei wneud yn hysbys iddo/iddi gan y person(au) sydd yn ei defnyddio; neu

c i beidio â gwadu dilysrwydd, megis rhwng cyfranogwyr; ddogfennau cyfreithiol a luniwyd o fewn y wlad yn unig am eu bod wedi eu hysgrifennu mewn iaith ranbarthol neu leiafrifol.

3. Mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo i sicrhau y bydd y testunau statudol cenedlaethol pwysicaf a'r rhai sy'n ymwneud yn arbennig â defnyddwyr yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol ar gael yn yr ieithoedd hynny, oni bai eu bod yn cael eu darparu mewn ffordd arall.

Erthygl 10 - Awdurdodau gweinyddol a gwasanaethau cyhoeddus

1. O fewn ardaloedd gweinyddol y Wladwriaeth lle mae nifer y preswylwyr sy'n defnyddio ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol yn cyfiawnhau y mesurau a bennir isod ac yn unol â sefyllfa pob iaith, mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo, cyn belled ag y mae hynny'n rhesymol bosibl:
 - a
 - i i sicrhau bod yr awdurdodau gweinyddol yn defnyddio'r ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol; neu
 - ii i sicrhau bod y rhai hynny o blith eu swyddogion sy'n dod i gysylltiad â'r cyhoedd yn defnyddio'r ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol yn eu hymwneud â phersonau sy'n cysylltu â hwy yn yr ieithoedd hynny; neu
 - iii i sicrhau y gall defnyddwyr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol gyflwyno ceisiadau llafar neu ysgrifenedig a derbyn ateb yn yr ieithoedd hynny; neu
 - iv i sicrhau y gall defnyddwyr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol gyflwyno ceisiadau llafar neu ysgrifenedig yn yr ieithoedd hynny; neu
 - v i sicrhau y gall defnyddwyr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol gyflwyno'n ddilys ddogfen yn yr ieithoedd hynny;
 - b i sicrhau bod testunau a ffurflenni gweinyddol eang eu defnydd ar gael i'r boblogaeth yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol neu mewn fersiynau dwyieithog;
 - c i ganiatáu i'r awdurdodau gweinyddol ysgrifennu dogfennau mewn iaith rhanbarthol neu leiafrifol.
2. O ran yr awdurdodau lleol a rhanbarthol y ceir nifer ddigonol o breswylwyr yn eu tiriogaeth sy'n defnyddio ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol i gyfiawnhau'r mesurau a bennir isod, mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo i ganiatáu a/neu annog:
 - a defnyddio'r ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol o fewn fframwaith yr awdurdod rhanbarthol neu leol;
 - b y posibilrwydd i ddefnyddwyr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol gyflwyno ceisiadau llafar neu ysgrifenedig yn yr ieithoedd hynny;
 - c i'r awdurdodau rhanbarthol gyhoeddi eu dogfennau swyddogol hefyd yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol perthnasol;
 - ch i'r awdurdodau lleol gyhoeddi eu dogfennau swyddogol hefyd yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol perthnasol;
 - d i awdurdodau lleol ddefnyddio'r ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol mewn dadleuon yn eu cynulliadau, heb all-gau, fodd bynnag, defnyddio iaith (ieithoedd) swyddogol y Wladwriaeth;
 - dd defnyddio neu fabwysiadu, os oes angen, ffurfiau traddodiadol a chywir o enwau lleoedd mewn ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol, ar y cyd â'r enw yn yr iaith (ieithoedd) swyddogol os oes angen.
3. O ran y gwasanaethau cyhoeddus a ddarperir gan awdurdodau gweinyddol neu bersonau eraill yn gweithredu ar eu rhan mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo, o fewn y diriogaeth lle mae'r ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol yn cael eu defnyddio, ac yn unol â sefyllfa pob iaith a chyn belled ag y mae hynny'n rhesymol bosibl:
 - a i sicrhau bod yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol yn cael eu defnyddio wrth ddarparu gwasanaeth; neu

b i ganiatáu i ddefnyddwyr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol gyflwyno cais a derbyn ateb yn yr ieithoedd hynny; neu

c i ganiatáu i ddefnyddwyr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol gyflwyno cais yn yr ieithoedd hynny.

4. Gyda'r bwriad o weithredu'r darpariaethau hynny ym mharagraffau 1,2, a 3 a dderbyniwyd ganddynt, mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo i gymryd un neu ragor o'r mesurau a ganlyn:

a cyfieithu llafar neu ysgrifenedig yn ôl y galw;

b recriwtio a, lle bo angen, hyfforddi swyddogion a gweithwyr eraill yn y gwasanaethau cyhoeddus;

c cydymffurfio cyn belled ag sy'n bosibl â cheisiadau oddi wrth weithwyr gwasanaethau cyhoeddus sydd â gwybodaeth o iaith ranbarthol neu leiafrifol am gael eu penodi yn y diriogaeth lle mae'r iaith honno'n cael ei defnyddio

5. Mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo i ganiatáu defnyddio neu fabwysiadu enwau teuluol yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol, ar gais y bobl berthnasol.

Erthygl 11 - Y Cyfryngau

1. Mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo, ar gyfer defnyddwyr yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol o fewn y tiriogaethau lle mae'r ieithoedd hynny'n cael eu siarad, yn unol â sefyllfa pob iaith, i'r graddau y mae'r awdurdodau cyhoeddus, yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol, yn gyfrifol ac yn meddu ar y pŵer i fod â swyddogaeth yn y maes hwn, a chan barchu egwyddor annibyniaeth ac ymreolaeth y cyfryngau:

a i'r graddau mae radio a theledu yn cyflawni gwasanaeth cyhoeddus:

i i sicrhau creu o leiaf un orsaf radio ac un sianel deledu yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol; neu

ii i annog a/neu hwyluso creu o leiaf un orsaf radio ac un sianel deledu yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol; neu

iii i wneud darpariaeth ddigonol er mwyn i ddarlledwyr gynnig rhaglenni yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol;

b

i i annog a/neu hwyluso creu o leiaf un orsaf radio yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol; neu

ii i annog a/neu hwyluso darlledu rhaglenni radio yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol ar sail reolaidd;

c

i i annog a/neu hwyluso creu o leiaf un sianel deledu yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol; neu

ii i annog a/neu hwyluso darlledu rhaglenni teledu yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol ar sail reolaidd;

ch

i annog a/neu hwyluso cynhyrchu a dosbarthu gweithiau clywedol a chlyweled yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol;

d

i i annog a/neu hwyluso creu a/neu gynnal o leiaf un papur newydd yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol; neu

ii i annog a/neu hwyluso cyhoeddi erthyglau papur newydd yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol ar sail reolaidd;

dd

i i gynnwys costau ychwanegol y cyfryngau hynny sy'n defnyddio ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol pryd bynnag y bydd y gyfraith yn darparu ar gyfer cymorth ariannol yn gyffredinol i'r cyfryngau; neu

ii i gymhwyso mesurau sy'n bodoli eisoes ar gyfer cymorth ariannol hefyd at gynhyrchiadau clyweled yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol;

e i gefnogi hyfforddiant i newyddiadurwyr a staff eraill y cyfryngau sy'n defnyddio ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol.

2. Mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo i warantu rhyddid i dderbyn yn uniongyrchol ddarllediadau radio a theledu o wledydd cyffiniol mewn iaith a ddefnyddir yn union yr un fath â neu'n debyg i iaith ranbarthol neu leiafrifol, ac i beidio â gwrthwynebu ailddarlledu darllediadau radio a theledu o wledydd cyffiniol mewn iaith o'r fath. Ymhellach maent yn ymrwymo i sicrhau na fydd unrhyw gyfyngiad yn cael ei osod ar ryddid mynegiant a chylichrediad rhydd gwybodaeth yn y wasg ysgrifenedig mewn iaith a ddefnyddir mewn ffurf sy'n union yr un fath â neu'n debyg i iaith ranbarthol neu leiafrifol. Gall y bydd gweithredu'r rhyddid uchod, gan fod dyletswyddau a chyfrifoldeb ymhlyg ynddo, yn ddibynnol ar y math o ffurfioldebau, amodau, cyfyngiadau neu gosbau a ragnodir gan y gyfraith ac sy'n angenrheidiol mewn cymdeithas ddemocrataidd, er diogelwch cenedlaethol, cyfarwydd tiriogaethol neu ddiogelwch cyhoeddus, er mwyn gwarchod rhag anhrefn neu drosedd, gwarchod iechyd neu foesau, gwarchod enw da neu hawliau pobl eraill, gwarchod rhag datgelu gwybodaeth a dderbyniwyd yn gyfrinachol, neu er mwyn cadw awdurdod ac amhleiddgarwch y farnwriaeth.
3. Mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo i sicrhau bod buddiannau defnyddwyr yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol yn cael eu cynrychioli neu eu hystyried o fewn y cyrff a all gael eu sefydlu yn unol â'r gyfraith i fod yn gyfrifol am warantu rhyddid ac amlrywedd y cyfryngau.

Erthygl 12 - Gweithgareddau a chyfleusterau diwylliannol

1. O ran gweithgareddau a chyfleusterau diwylliannol - yn enwedig llyfrgelloedd, llyfrgelloedd fideo, canolfannau diwylliannol, amgueddfeydd, archifau, academiâu, theatrau a sinemâu, yn ogystal â gweithiau llenyddol a chynhyrchu ffilmiau, ffurfiau llafar o fynegiant diwylliannol, gwyliau a'r diwydiannau diwylliannol, yn cynnwys, ymhlith eraill, defnyddio technolegau newydd - mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo, o fewn y diriogaeth lle mae ieithoedd o'r fath yn cael eu defnyddio ac i'r graddau mae'r gallu neu'r grym neu'r swyddogaeth yn y maes gan yr awdurdodau cyhoeddus:
 - a i annog mathau o fynegiant a menter sy'n benodol i ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol a meithrin y ffyrdd gwahanol o gael mynediad i weithiau a gynhyrchir yn yr ieithoedd hynny;
 - b i feithrin y ffyrdd gwahanol i ieithoedd eraill gael mynediad i weithiau a gynhyrchwyd mewn ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol drwy gynorthwyo a datblygu gweithgareddau cyfieithu, dybio, ôl-synroneiddio ac is-deitlo.
 - c i feithrin ffyrdd i ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol gael mynediad i weithiau a gynhyrchwyd mewn ieithoedd eraill drwy gynorthwyo a datblygu gweithgareddau cyfieithu, dybio, ôl-synroneiddio ac is-deitlo.
 - ch i sicrhau bod y cyrff sy'n gyfrifol am drefnu neu gefnogi gweithgareddau diwylliannol o amrywiol fathau yn rhoi lle priodol i wybodaeth am ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol, a'r defnydd ohonynt, yn yr ymrwymadau a ysgogir neu a gefnogir ganddynt;

d i hyrwyddo mesurau i sicrhau bod gan y cyrff sy'n gyfrifol am drefnu neu gefnogi gweithgareddau diwylliannol staff hyfedrus a rhugl yn yr iaith ranbarthol neu leiafrifol dan sylw, yn ogystal ag iaith (ieithoedd) gweddill y boblogaeth;

dd i annog cyfraniad uniongyrchol gan gynrychiolwyr defnyddwyr iaith ranbarthol neu leiafrifol arbennig wrth ddarparu cyfleusterau a chynllunio gweithgareddau diwylliannol;

e i annog a/neu hwyluso creu corff neu gyrff i fod yn gyfrifol am gasglu, cadw copi a chyflwyno neu gyhoeddi gweithiau a gynhrychir yn yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol;

f os bydd angen, i greu a/neu i hyrwyddo a chyllido gwasanaethau cyfieithu ac ymchwil derminolegol, yn arbennig gyda'r bwriad o gadw a datblygu terminoleg weinyddol, fasnachol, economaidd, gymdeithasol, dechnegol neu gyfreithiol ym mhob iaith ranbarthol neu leiafrifol.

2. O ran tiriogaethau ar wahân i'r rhai lle mae'r ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol yn cael eu defnyddio'n draddodiadol, mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo, os yw nifer defnyddwyr yr iaith ranbarthol neu leiafrifol yn cyfiawnhau hynny, i ganiatáu, i annog a/neu i ddarparu gweithgareddau a chyfleusterau diwylliannol priodol yn unol â'r paragraff blaenorol.
3. Mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo i wneud darpariaeth ddigonol, wrth ddatblygu eu polisi diwylliannol tramor, ar gyfer ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol a'r diwylliannau a adlewyrchir drwyddynt.

Erthygl 13 - Bywyd economaidd a chymdeithasol

1. O ran gweithgareddau economaidd a chymdeithasol, mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo, ledled y wlad:

a i ddileu o'u deddfwriaeth unrhyw ddarpariaeth sy'n gwahardd defnyddio ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol, neu'n cyfyngu ar hynny heb resymau y gellir eu cyfiawnhau, mewn dogfennau sy'n ymwneud â bywyd economaidd neu gymdeithasol, yn enwedig cytundebau cyflogi, ac mewn dogfennau technegol megis cyfarwyddiadau ar gyfer defnyddio cynnyrch neu osodiadau;

b i wahardd cynnwys yn rheoliadau mewnol cwmnïau ac mewn dogfennau preifat unrhyw gymalau sy'n all-gau neu'n cyfyngu ar ddefnyddio ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol, o leiaf rhwng defnyddwyr yr un iaith;

c i wrthwynebu arferion wedi eu cynllunio i annog pobl i beidio â defnyddio ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol mewn cysylltiad â gweithgareddau economaidd neu gymdeithasol;

ch i hwyluso a/neu annog defnyddio ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol mewn ffyrdd gwahanol i'r rhai y manylwyd arnynt yn yr is-baragraffau uchod;

2. O ran gweithgareddau economaidd a chymdeithasol, mae'r Cyfranogwyr yn ymrwymo, cyhyd ag y bo'r pwerau gan yr awdurdodau cyhoeddus, o fewn y diriogaeth lle defnyddir yr ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol, ac i'r graddau mae hynny'n rhesymol bosibl:

a i gynnwys yn eu rheoliadau cyllido a bancio ddarpariaeth sy'n caniatáu, drwy weithdrefnau sy'n cyd-fynd ag arferion masnachol, defnyddio ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol wrth lunio gorchmynion talu (sieciau, drafftiau, ac ati) neu ddogfennau ariannol eraill, neu, lle bo'n briodol, i sicrhau gweithredu darpariaeth o'r fath;

b yn y sectorau economaidd a chymdeithasol sy'n uniongyrchol dan eu rheolaeth (y sector cyhoeddus) i drefnu gweithgareddau i hyrwyddo'r defnydd o ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol;

c i sicrhau bod cyfleusterau gofal cymdeithasol megis ysbytai, cartrefi ymddeol a hosteli yn cynnig y posibilrwydd o dderbyn ac ymdrin â phobl sy'n defnyddio iaith ranbarthol neu

leiafrifol ac sydd ag angen gofal oherwydd afiechyd, henaint neu resymau eraill, yn eu hiaith eu hunain;

ch i sicrhau mewn ffyrdd priodol bod cyfarwyddiadau diogelwch hefyd yn cael eu llunio mewn ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol;

d i drefnu bod gwybodaeth a ddarperir gan yr awdurdodau cyhoeddus sy'n gyfrifol am hawliau defnyddwyr ar gael mewn ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol.

Erthygl 14 - Cyfnewidiadau trawsffiniol

Mae'r Cyfranogwyr yn ymrwmo:

a i gymhwyso cytundebau dwyochrog neu amlochrog sy'n eu rhwymo wrth y Gwladwriaethau lle mae'r un iaith yn cael ei defnyddio ar ffurf yn union yr un fath neu debyg, neu os bydd angen i geisio dod â chytundebau o'r fath i ben, yn y fath ffordd ag i feithrin cysylltiadau rhwng defnyddwyr yr un iaith yn y Gwladwriaethau dan sylw ym meysydd diwylliant, addysg, gwybodaeth, hyfforddiant galwedigaethol ac addysg barhaus;

b er budd ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol, i hwyluso a/neu hyrwyddo cydweithredu trawsffiniol, yn enwedig rhwng awdurdodau rhanbarthol neu leol y mae'r un iaith yn cael ei defnyddio ar ffurf yn union yr un fath neu debyg yn eu tiriogaeth.

Rhan IV Gweithredu'r Siartr

Erthygl 15 - Adroddiadau cyfnodol

1. Bydd y Cyfranogwyr yn cyflwyno adroddiad yn gyfnodol i Ysgrifennydd Cyffredinol Cyngor Ewrop, ar ffurf i'w rhagnodi gan Bwyllgor y Gweinidogion, ar y polisi a ddilynir ganddynt yn unol â Rhan II y Siartr hon ac ar y mesurau a gymerwyd wrth gymhwyso'r darpariaethau y maent wedi eu derbyn yn Rhan III. Bydd yr adroddiad cyntaf yn cael ei gyflwyno o fewn y flwyddyn ar ôl i'r Siartr ddod i rym o ran y Cyfranogydd dan sylw, a'r adroddiadau eraill bob tair blynedd ar ôl yr adroddiad cyntaf.
2. Bydd y Cyfranogwyr yn gwneud eu hadroddiadau yn gyhoeddus.

Erthygl 16 - Archwilio'r adroddiadau

1. Bydd yr adroddiadau a gyflwynir i Ysgrifennydd Cyffredinol Cyngor Ewrop dan Erthygl 15 yn cael eu harchwilio gan bwyllgor o arbenigwyr a gyfansoddir yn unol ag Erthygl 17.
2. Gall cyrff neu gymdeithasau a sefydlwyd yn gyfreithiol mewn Cyfranogydd dynnu sylw pwyllgor yr arbenigwyr at faterion yn ymwneud ag ymrwymadau'r Cyfranogydd hwnnw dan Ran III y Siartr hon. Ar ôl ymgynghori â'r Cyfranogydd dan sylw, gall pwyllgor yr arbenigwyr ystyried yr wybodaeth hon wrth baratoi'r adroddiad y manylir arno ym mharagraff 3 isod. Gall y cyrff neu'r cymdeithasau yma gyflwyno datganiadau ynglŷn â'r polisi a ddilynir gan Gyfranogydd yn unol â Rhan II.
3. Ar sail yr adroddiadau y manylwyd arnynt ym mharagraff 1 a'r wybodaeth a grybwyllwyd ym mharagraff 2, bydd pwyllgor yr arbenigwyr yn paratoi adroddiad ar gyfer Pwyllgor y Gweinidogion. Bydd sylwadau y gwahoddiwyd y Cyfranogwyr i'w gwneud yn mynd gyda'r adroddiad hwnnw; gall gael ei wneud yn gyhoeddus gan Bwyllgor y Gweinidogion.
4. Bydd yr adroddiad y manylwyd arno ym mharagraff 3 yn cynnwys cynigion pwyllgor yr arbenigwyr i Bwyllgor y Gweinidogion ar gyfer paratoi unrhyw argymhellion gan Bwyllgor y Gweinidogion i un neu fwy o'r Cyfranogwyr yn ôl yr angen.

5. Bydd Ysgrifennydd Cyffredinol Cyngor Ewrop yn gwneud adroddiad manwl bob dwy flynedd i'r Cynulliad Seneddol ar weithredu'r Siartr hon.

Erthygl 17 - Pwyllgor yr arbenigwyr

1. Bydd pwyllgor yr arbenigwyr yn cael ei gyfansoddi o un aelod i bob Cyfranogydd, a benodir gan Bwyllgor y Gweinidogion o restr o unigolion o'r diffuantrwydd uchaf a chyda hyfedredd cydnabyddedig yn y materion yr ymdrinnir â hwy gan y Siartr, a enwebir gan y Cyfranogydd perthnasol.
2. Penodir aelodau'r pwyllgor am gyfnod o chwe blynedd a byddant yn agored i'w hailbenodi. Os bydd aelod yn methu â chwblhau tymor ei swydd, penodir rhywun arall yn unol â'r weithdrefn a osodwyd ym mharagraff 1; bydd yr aelod newydd yn cwblhau tymor swydd ei ragflaenydd.
3. Bydd pwyllgor yr arbenigwyr yn mabwysiadu rheolau gweithdrefnu. Bydd gwasanaethau ysgrifenyddol yn cael eu darparu ar ei gyfer gan Ysgrifennydd Cyffredinol Cyngor Ewrop.

Rhan V Darpariaethau terfynol

Erthygl 18

Bydd y Siartr hon yn agored i'w llofnodi gan aelod Wladwriaethau Cyngor Ewrop. Mae'n dibynnu ar gadarnhad, derbyniad neu gymeradwyaeth. Cyflwynir offerynnau cadarnhau, derbyn neu gymeradwyo i Ysgrifennydd Cyffredinol Cyngor Ewrop.

Erthygl 19

1. Daw'r Siartr hon i rym ar ddiwrnod cyntaf y mis ar ôl gorffen cyfnod o dri mis ar ôl y dyddiad pryd mynegodd pum aelod Wladwriaeth o Gyngor Ewrop eu cydsyniad i'w rhwymo gan y Siartr yn unol â darpariaethau Erthygl 18.
2. O ran unrhyw aelod Wladwriaeth a fynegodd ei chydsyniad i'w rhwymo ganddi ar ôl hynny, daw'r Siartr i rym ar ddiwrnod cyntaf y mis ar ôl gorffen cyfnod o dri mis ar ôl dyddiad cyflwyno'r offeryn cadarnhau, derbyn neu gymeradwyo.

Erthygl 20

1. Ar ôl i'r Siartr hon ddod i rym gall Pwyllgor Gweinidogion Cyngor Ewrop wahodd unrhyw wladwriaeth nad yw'n aelod o Gyngor Ewrop i ymuno â'r Siartr.
2. O ran unrhyw Wladwriaeth a fydd yn ymuno, daw'r Siartr i rym ar ddiwrnod cyntaf y mis ar ôl gorffen cyfnod o dri mis ar ôl dyddiad cyflwyno'r offeryn ymuno i Ysgrifennydd Cyffredinol Cyngor Ewrop.

Erthygl 21

1. Gall unrhyw Wladwriaeth, adeg llofnodi neu wrth gyflwyno ei hofferyn cadarnhau, derbyn, cymeradwyo neu ymuno, roi un neu ragor o gymalau cadw ym mharagraffau 2 - 5 yn Erthygl 7 yn y Siartr hon. Ni ellir cynnwys unrhyw gymalau cadw eraill.
2. Gall unrhyw Wladwriaeth Gytundebol sydd wedi ychwanegu cymalau cadw o dan y paragraff blaenorol ei dynnu yn ôl yn rhannol neu yn gyfan drwy rybudd wedi ei gyfeirio at Ysgrifennydd Cyffredinol Cyngor Ewrop. Bydd y tynnu yn ôl yn dod yn weithredol ar y dyddiad y derbynnir rhybudd o'r fath gan yr Ysgrifennydd Cyffredinol.

Erthygl 22

1. Gall unrhyw Gyfranogydd ar unrhyw adeg derfynu ei ymlyniad i'r Siartr hon drwy rybudd wedi ei gyfeirio at Ysgrifennydd Cyffredinol Cyngor Ewrop.
2. Bydd terfyniad o'r fath yn dod yn effeithiol ar ddiwrnod cyntaf y mis ar ôl gorffen cyfnod o chwe mis ar ôl dyddiad derbyn y rhybudd gan yr Ysgrifennydd Cyffredinol.

Erthygl 23

Bydd Ysgrifennydd Cyffredinol Cyngor Ewrop yn rhoi rhybudd i aelod Wladwriaethau'r Cyngor ac unrhyw Wladwriaeth a ymunodd â'r Siartr ynghylch:

a unrhyw lofnod

d cyflwyno offeryn cadarnhau, derbyn neu gymeradwyo

e unrhyw ddyddiad y bydd y Siartr hon yn dod i rym yn unol ag Erthyglau 19 a 20;

ch unrhyw rybudd a dderbyniwyd wrth weithredu darpariaethau Erthygl 3, paragraff 2;

d unrhyw weithred, rhybudd neu gyfathrebiad arall yn ymwneud â'r Siartr.

Yn dyst i hyn, mae'r llofnodwyr isod, sydd wedi eu hawdurdodi i wneud hynny, wedi llofnodi'r Siartr hon.

Cyflawnwyd yn Strasbwrg, y 5ed dydd o fis Tachwedd 1992, yn Saesneg ac yn Ffrangeg; y ddau destun yn gydradd ddilys, mewn un copi a gedwir yn archifau Cyngor Ewrop. Bydd Ysgrifennydd Cyffredinol Cyngor Ewrop yn dosbarthu copïau tystysgrifedig i bob aelod Wladwriaeth o Gyngor Ewrop ac i unrhyw Wladwriaeth y gwahoddir iddi ymuno â'r Siartr.

